

سرمهك دوه كوره سلمون
١٩١٧-١-١٩
تولغو: ارنيش

مايسه هرگزى
آمرين هموريت كلبا محانه سى

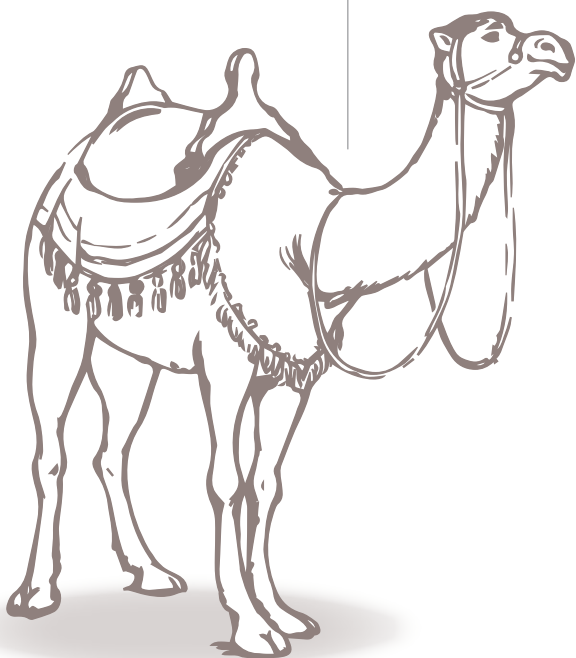
Anadolu Devecilik Kültüründe

Dikkat Çekici Bir Merkez

Aydın

Prof. Dr. Vedat ÇALIŞKAN
Onsekiz Mart Üniversitesi
Coğrafya Bölümü

Türk kültür tarihi, köklü geçmişinin zenginliğini günümüze yansıtan çok renkli kültürel miras değerleri içerir. Bu miras değerler, çağları ve coğrafi mesafeleri aşarak Anadolu'ya ulaşmış; geleceğe doğru yol alma başarısı elde etmiştir. Bunlar arasında Nevruz, Hıdrellez, Pehlivan Güreşleri, Cirit Oyunları gibi Türkiye'nin birçok yerinde gözlenen kutlama ve etkinlikler hemen ilk akla gelenlerdir. Bunların yanı sıra Anadolu'nun sadece belirli kesimlerinde gözlenen, fakat ulusal ölçekte bile iyi tanınmayan kültürel miras değerlerimiz de mevcuttur. İşte batı Anadolu'nun "devecilik kültürü ve deve güreşi şenlikleri" de bu zenginliğin içinde hayli ilginç bir örneği temsil etmektedir. Kuşkusuz günümüzde Anadolu, geçmişteki görkemli deve varlığından ve deveciliğin toplumsal ve ekonomik yaşam üzerinde etkisinin yüksek olduğu günlerden çok uzaktadır. Fakat geçmişteki koşullar altında şekillenen kültürel özellikler günümüzde deve güreşi şenlikleri ile bağlantılı olarak sürdürülmektedir. Halen deve yetiştiriciliğiyle uğraşan ailelerin varlığı, devecilikle ilgili çeşitli ustalıklar ve

Fotoğraf: Foto Kent, Söke/Aydın; Osmanlıca yazı - Sol: Germencik Deve Güreşleri 14.01.1927 Geliri Emniyete, Sağ: Satış Merkezi Aydın Cumhuriyet Kitaphanesi

İncirliova'da bir deve güreşi

beceriler, devecilikle ilgili geleneksel üretimler ve geleneksel törenler, batı Anadolu'da adeta nesilden nesile aktarılan kültürel bir mirasa dönüşmüştür (Çalışkan, 2016).

Dünyada deve güreşi şenliklerinin en yaygın ve istikrarlı bir şekilde düzenlendiği tek yer Anadolu'dur. Deve güreşleri, günümüzde başta Ege bölgesi olmak üzere Marmara ve Akdeniz bölgelerinin belirli bölümlerinde yer alan yaklaşık 100'den fazla yerleşimde her yıl düzenlenir. Söz konusu yerleşmelerin tümü Çanakkale, Balıkesir, İzmir, Manisa, Aydın, Denizli, Muğla ve Antalya illerinde yer alır (Çalışkan, 2013). Bu özel kültürel çevre, deve güreşi şenlikleri ile bağlantılı olarak devecilik kültürünün halen yaşatıldığı bir kesimdir. Nitekim devecilik ya da deve güreşleri bu kültürel çevrenin dışında çok iyi bilinmez ve tanınmaz.

Oysa bir toplum ya da topluluk tarafından paylaşılan kültürel miras değerlerinin gelecek kuşaklara aktarılması öncelikle kültürel zenginliklerin yakından tanınmasını, tanıtılmasını ve desteklenmesini gerekli kılmaktadır.

Anadolu devecililiği ve buna bağlı gelişen kültürel yapının şekillenmesinde kuşkusuz Aydın ili çok önemli bir yere sahip olmuştur. Hatta bu rolünü günümüzde de sürdürmektedir. Kuşkusuz bu kültürel özelliğin kazanılmasında tarihsel süreçteki koşullar önemli rol oynamıştır. Bilindiği gibi Aydın ili, tarihsel geçmişte Anadolu'da deve kervanlarının en önemli geçiş güzergâhı olan Büyük Menderes oluşu üzerinde yer almaktadır. Coğrafi konum özellikleri, tarihsel geçmişte bu yöreyi deve taşımacılığının önemli bir merkezi haline getirerek ödüllendirmiştir. Toplumsal

ve ekonomik yaşamın geçmişte devecilikle iç içe geçtiği bu çevre, aynı zamanda Anadolu'da deve güreşlerinin de ilk olarak ortaya çıktığı ve yaygınlaştığı yöre olmuştur. Tarihsel ekonomik koşullar ortadan kalkmış olsa da bu çevredeki yaygın Yörük kültürünün de etkisiyle devecilik kültürü, toplumsal, kültürel ve ekonomik bakımlardan Aydın'da kendine güçlü bir yer edinmiştir.

YAŞATILAN DEVECİLİK KÜLTÜRÜNÜ TEMSİLDE AYDIN İLİNİN YERİ VE ÖNEMİ

Anadolu devecilik kültürünün günümüze ulaşan izlerinin en iyi takip edileceği alan hiç kuşkusuz Aydın ili ve ilçelerini kapsayan alanda yer almaktadır. Atadan kalma geleneği sürdüren deveci ailelerine, geç-

mişte büyük kervan sahibi ailelerin mensuplarına, deve giyimleri ile ilgili çeşitli geleneksel el sanatlarının ustalarına günümüzde Aydın'da sıklıkla rastlanır. Hatta deve sucuğu imalatı, deve yetiştiriciliği yapan ve deve sütü elde eden çiftlikler, deve kasapları ise Türkiye'de sadece Aydın'da yer almaktadır.

a) Aydın ili geçmişten günümüze her zaman çok sayıda deve varlığı ile dikkat çeken bir yerdir.

Aydın ili her zaman Türkiye'de en fazla deve varlığı bulunan iller arasında yer almıştır. Örneğin 1913 yılında sadece Aydın vilayetindeki deve sayısı 5.794'tür (Taşkıran, 2003:59). 1966 yılına gelindiğinde de sadece Büyük Menderes bölgesinde 1.287 deve bulunuyordu (Göney, 1975: 555). 2016 yılında Türkiye'deki toplam deve varlığının (1.599 baş) 537'si (%34) Aydın ilinde bulunmaktaydı. Türkiye'nin deve varlığının %95'i ise deve güreşi düzenlenen 8 ilde dağılışı göstermektedir.

Dünyada deve güreşi şenliklerinin en yaygın ve istikrarlı bir şekilde düzenlendiği tek yer Anadolu'dur.

Anadolu devecilik kültürünün günümüze ulaşan izlerinin en iyi takip edileceği alan hiç kuşkusuz Aydın ili ve ilçelerini kapsayan alanda yer almaktadır.

Türkiye'de Deve Varlığının illere Göre Dağılımı

İl adı	Deve varlığı
Aydın	537
Çanakkale	262
İzmir	220
Muğla	174
Antalya	141
Denizli	45
Manisa	42
Balıkesir	36
Diğer İller Toplamı	142
Toplam	1599

b) Deve güreşlerinin bir şenlik organizasyonu şeklinde Anadolu'da ilk olarak düzenlendiği ve yaygınlaştığı çevre Aydın ilidir.

Deve güreşlerinin Anadolu'da 1800'lerin ilk yarısında, II Mahmut döneminde (1808-1839) Ege Bölgesi'nde yaygınlaşmaya başladığı anlaşılmaktadır (Armağan, 1984:32; Beyru, 2000:279). Geçmişte şap, tuz ve saman taşınması işlerinde düzenli olarak binlerce devenin kullanıldığı çevreler aynı zamanda Anadolu'da ilk deve güreşi organizasyonlarının görüldüğü yerler olmuştur. Örneğin, 18. ve 19. yüzyıllarda Osmanlı Devleti ekonomisinde önemli bir yeri olan şap üretiminin merkezlerinden birisi de Gediz (İzmir)'deydi. Burası ile İzmir, Kuşadası ve Mudanya limanları arasındaki taşıma işleri Aydın ve çevresinden sağlanan develerle gerçekleştiriliyordu. 1835 yılında Gediz şaphanesinden limanlara şap taşıyan develerden bazıları, boşaltma işleri tamamlandıktan sonra Tire'de yapılacak deve güreşi için alıkonulmuştur. Padişah II. Mahmut bu olay neticesinde gönderdiği buyruk ile develerin sahiplerine teslim edilmesini, bu konuda hiçbir nedenin geçerli olmayacağını bildirmiştir

(Armağan, 1984:32 atfı Tire Şeriye Sicili, 1835 cilt 1: 344'den aktaran Çalışkan, 2010:28). Yaklaşık aynı tarihlerde ve aynı gerekçe ile Aydın'da da saman taşıyan 800 deve alıkonulmuştur. İlerleyen tarihlerde deve güreşlerinin geniş izleyiciler çeken organizasyonlara dönüştüğü görülür. Bilinen diğer ilk örnekler arasında 1896-1897'de Tepecik ve Kışla Meydanı (İzmir)'nda (Beyru, 2000), 1914 ve 1915'te Burhaniye (Balıkesir)'de (Aras, 2000), 1927'de Germencik (Aydın)'de (Çalışkan, 2010) düzenlenen güreş organizasyonları sayılabilir.

c) Aydın ve çevresi tarihsel süreçte konum özelliklerine bağlı olarak deve taşımacılığının önemli bir merkezi olmuştur

Deve güreşlerinin yoğun bir dağılışı gösterdiği çevreler, esasen tarih boyunca önem taşımış ulaşım hatlarının üzerinde bulunmaktadır. Bilindiği gibi Ege bölgesinde demiryollarının varlığından önce, yüzyıllar boyunca önemini koruyan doğal geçitlerle bağlantılı yol sistemi kullanılmıştır. Bu yollar, Anadolu'nun iç kesimlerini kıyılarına bağlayan kervan yollarıydı. Menderes'in kollarının

Güreş develerine ilgi çekici isimler verilir

Güreşler yerel toplumun buluşmasına ve birlikte eğlenmesine ortam sağlar

oluşturduğu vadiler ve geçitler ulaşımı büyük ölçüde yönlendirmiştir. Bu nedenle en eski çağlardan beri Anadolu kıyılarının iç kesimlere bağlandığı ana yollar Menderes ve Gediz oluklarını izlemiştir (Yapucu,

Anadolu'daki deve güreşlerinin Ege bölgesinde ortaya çıkarak yaygınlaşması bu çevrenin kültürel özellikleri ve geçmişi ile yakından ilişkili görünmektedir.

cu, 2007: 29). Kıtalararası ticaretin doğu batı yönünde akış yaptığı bu vadede; Aydın'ın incir, pamuk, zeytin-zeytinyağı, tütün vb tarım ürünleri de develerle yüzyıllar boyunca Ege limanlarına taşınmıştır.

Kervan yolculukları uzun sürmesi nedeniyle, belirli noktalarda molalar verilerek gerçekleştiriliyordu. Örneğin sadece İzmir-Aydın arasındaki mesafe deve kervanları ile dokuz günde alınabiliyordu (Yapucu, 2007). Molalar, kervanın düzeninin değişebileceği ve yolculuğa devam etmek için yeni grupların oluşturulabileceği başlıca kavşak kentlerden birinde veya bir günlük yolculuk mesafesi olan 35-40 kilometre aralıklarla yer alan han ve kervansarayların bulunduğu yollar üzerinde veriliyordu (Lewis, 2009). Nitekim geçmişteki ticaret ve yol şe-

bekesi hakkında en canlı deliller varlıklarını bugüne kadar korumuş olan ve yollar boyunca belli mesafelerde inşa edilmiş bulunan çeşmeler, hanlar ve kervansaraylardır (Göney, 1975; Arslan, 2001).

Yapucu (2007)'nin B. Menderes ovası üzerinde kervan ulaşımı açısından önemine dikkat çektiği yerleşmelerin neredeyse tamamı günümüzde deve güreşleri düzenlenen yerleşmelerdir:

“Ortakçı ve Kuyucak'ın kervan yolunun buradaki parçası için toplanma merkezleri olduğunu düşünmek gerekir. Kuyucak'tan ileride daha büyük bir toplanma merkezi olan Nazilli vardır. Nazilli aynı zamanda Aydın dağlarını aşarak

1925 yeni pazar ilçesi - Aydın'dan yarım dünya adlı tülü deve

Küçük Menderes havzasına inen yolların başındadır, bu yüzden irili ufaklı yollar buradan Tire-Beydağ'a bağlanır... Nazilli'ye ulaşan kervanlar, şehrin içinde birçok konaklama merkezinde, handa, kuyu başlarında ve kahvede mola verirlerdi; buralarda alışveriş, takas yapılır; hayvanlar ve yolcular dinlendikten sonra, kervanlar arasında İzmir'e doğru devam edecek olanlar yeniden develerini yükler ve yola çıkarlardı... Aydın-Karapınar (İncirliova) arasında birçok çeşme, sebil, kahve ve kuyu vardı... Güneye inen yol Çine çayı vadisiyle Muğla ve Milas'a veya Koçarlı yolu ile Söke'ye, oradan da küçük limanlara ve Kuşadası'na bağlanıyordu. Görece büyük bir toplanma merkezi olan Söke'den daha güneye Milas-Muğla-Yatağan'a bağlanmak da mümkündür" (Yapucu, 2007).

Yapucu'nun 1894 tarihli Aydın Vilayeti Salnamesi'nden aktardığı bilgiler Aydın'ın kazalarında geçmişte olduğu gibi çok sayıda pazar kurulduğunu göstermektedir. Özellikle Menderes'in kuzeyindeki bütün kasaba ve köylerin neredeyse bir pazarı vardır. Bu pazarlar kendi içlerinde haftanın birbirini izleyen günlerinde kuruluyordu. Böylelikle her gün civarda bir pazaryeri bulmak mümkündür. (Ya-

pu, 2007). Özellikle dayanıksız yaş sebze-meyve gibi ürünler söz konusu pazarlara küçük deve kervanları ile getirilerek bizzat üretici tarafından pazarlanıyordu. Nitekim Büyük Menderes Ovası üzerindeki yerleşmelerde kurulan pazaryerleri arasında günümüzden 30-40 yıl öncesine kadar develerle taşımacılık yapılıyordu. Bu hareketlilik haftalık periyodlar ile tekrarlanmaktaydı.

d) Aydın'da Devecilik Kültürünün Demografik ve Kültürel Temelleri: Yörük Kültürünün Varlığı

Anadolu'daki deve güreşlerinin Ege bölgesinde ortaya çıkarak yaygınlaş-

ması bu çevrenin kültürel özellikleri ve geçmişi ile yakından ilişkili görünmektedir. Günümüzde deve güreşlerinin en yoğun dağılışı gösterdiği alan Büyük Menderes ovası ve çevresidir. Bilindiği üzere burası konar-göçer Yörüklerin, Türklerin Anadolu'ya girişi ile birlikte yaşam alanı olmuştur. Yörük kültürünün hayvan dövüşlerine meraklı olmasının yanında düzenli bir deve varlığının güreşler için elverişli koşullar oluşturduğu açıktır. Ancak deve yetiştiriciliği geçmişte de sadece batı Anadolu ile sınırlı değildi. Bu bakımdan deve güreşlerinin batı Anadolu'da benimsenerek kalıcı olması deve güreşiyle eğlenen, deve

güçleştirmeyi seven insanların bu çevrede yaşamaları ile ilgilidir.

Batı Anadolu'daki Yörükler arasında bilinen en önemli Yörük grupları 'Karacıyan' ve 'Buğurcıyan' Yörükleri olarak tanınmaktadır. Karacıyan'ın esasında Aydın bölgesinde bulunan Karacakoyunlu Yörüklerinin bir parçası olduğu anlaşılmaktadır. 'Buğurcıyan' adıyla bilinenler ise deve yetiştirmekle şöhret kazanmalarından dolayı bu adı almışlardır. Aydın Sancağındaki en önemli Yörük grubu 'Bayramlı Karacakoyunlusu' adıyla bilinmektedir. Ege bölümünde kurulan birçok yerleşme, batı Anadolu'da yaşayış gösteren Türkmenlerin yerleşik hayata geçmesi ile oluşmuştur. Yarı göçebe Türk topluluklarının Aydın Sancağı'nda başta Tire olmak üzere Bayındır, Ayasuluğ (Selçuk), Bozdoğan, Nazilli, Birgi, Ödemiş, Söke ve Sultanhisar çevrelerine yerleştikleri anlaşılmaktadır (Yapucu, 2007).

Aydın'da Bir Kervansaray Thomas Allom ve G. Presbury, 1839

Büyük Menderes bölgesinin yakın iskân tarihini aydınlatması bakımından kuruluşu Türk ve Türkmen nüfusa dayanan köy isimleri oldukça dikkate değerdir. Göney (1975)'e göre Büyük Menderes bölgesinde Oğuz Türklerinin 24 boyundan sekizine yöredeki köy isimlerinde rastlanmaktadır. Bunlar arasında örnek vermek gerekirse Kaykılı (Ba-

ğarası güneyinde Kayı boyuna aittir), Nazilli kuzeyinde yer alan Bayındır köyü de, Bayındır boyundan gelmektedir. Çarıklar (İncirliova'nın kuzeyinde) ismi itibarıyla Kınık boyundandır. Eymir (Bozdoğan'ın güneyinde), Umur (Çine'nin güneyinde) köyleri de Eymur boyundandır. Boyların oymaklara, oymakların obalara, obaların çadırlara ayrıldığı düşünülürse, bölge dâhilinde birçok köy adının da, Türkmen oymak, oba ve çadırlarından geldiği ortaya çıkar (Göney, 1975: 280-281). Pirlibey (Nazilli'nin kuzeyinde), Türübey (Buldan'ın kuzeyinde), Çakırbeyli (Aydın'ın güneyinde), Halilbeyli (Koçarlı'nın doğusunda), Ömerbeyli (Germencik'in kuzeydoğusunda), İsabeyli (Nazilli'nin batısında), Hıdırbeyli (Germencik'in kuzeybatısında), Erbeyli (İncirliova'nın batısında), köylerinin hepsi kabile ve beyliklerin kuvvetli liderlerinin isimlerini benimsemişlerdir (Göney, 1975).

e) Türkiye'de En Çok Deve Güreşi Düzenlenen Yerleşme Aydın'dadır

Deve güreşleri günümüzde başta Ege bölgesi olmak üzere, Akdeniz ve Marmara bölgelerinin daha çok kıyı kuşağında bulunan 8 ilde düzenlenir. 72 ilçenin sınırları içinde toplam 142 yerleşmede deve güreşi şenliği düzenlenen bu bölge, kuzeyde Ça-

Güreşen develerin ödülü her zaman halı olmuştur.

Deve sucuğu sadece Aydın'da üretilir

nakkale boğazı, batıda Ege Denizi, doğuda iç batı Anadolu eşiği ve güneydoğuda Orta Toroslar ile sınırlanır. En çok Ege Bölgesi'nde görülen deve güreşi organizasyonları, bu bölgenin denize kıyısı olmayan iki ilinde (Manisa ve Denizli) de görülür (Çalışkan, 2016).

Coğrafi olarak Orta Büyük Menderes Ovası-Aydın yöresi, deve güreşlerinin Türkiye'de en yoğun görüldüğü sahadır. Aydın ili, Türkiye'de, tüm ilçelerinde deve güreşi düzenlenen tek ildir.

f) Anadolu Devecilik Kültürünü Oluşturan Diğer Unsurlar En Fazla Aydın İlindedir ya da Sadece Aydın İlinde Yer Almaktadır

Devecilik kültürü ile bağlantı içinde yaşatılan geleneksel sanatlar ve

meslekler, günümüzde yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Özellikle güreş develeri için havut ve süsleme işleri yapan ustaların sayısı günümüzde oldukça azalmıştır. Türkiye'de havut ustalarının sayısı sadece 10 dur ve bu ustaların 8'i Aydın'dadır. Benzer olarak deve giyimi, aksesuar vb malzemeleri üreten ustaların sayısı da toplam 23'tür ve bu ustaların da 15'i Aydın'da ikamet etmektedir.

Türkiye'de bulunan iki deve çiftliği de (Aytekin Kaya ve Cengiz Yavuz Çiftlikleri) İncirliova (Aydın)'da bulunmaktadır. Deve güreşleri çevresinde var olan en önemli ekonomik etkinliklerden birisi deve sucuğu üretimi ve ticaretidir. Türkiye'de 'deve sucuğu' nun ticari olarak üretimin yapıldığı tek yer Aydın ilinin

İncirliova ilçesidir. Geçtiğimiz günlerde "İncirliova deve sucuğu" için coğrafi işaret başvurusu da yapılmıştır. Günümüzde deve sütü üretimi de sadece İncirliova'da, Aytekin Kaya'nın çiftliğinde yapılmaktadır. 28 Kasım 2012 tarihinde 30 deveci derneğinin katılımı ile Türkiye Devecilik Kültürü ve Deve Güreşleri Federasyonu (DEGÜF)'nun merkezi Işıklı köyündedir (Aydın).

Deve güreşi örnekleri bulunan illerde, güreş organizasyonu düzenlenen ve düzenlenmeyen ilçelerin sayısı; bu illerdeki toplam organizasyon sayısı

Güreş Düzenlenen İller	İllerdeki Toplam İlçe Sayısı	Sınırları İçinde Deve Güreşi Düzenlenen İlçe Sayısı	Sınırları İçinde Deve Güreşi Düzenlenmeyen İlçe Sayısı	Toplam Organizasyon Sayısı
Antalya	19	8	11	15
Aydın	18	18	--	35
Balıkesir	21	7	14	9
Çanakkale	12	8	4	28
Denizli	21	4	17	5
İzmir	30	16	14	26
Manisa	18	7	11	12
Muğla	12	4	8	12
TOPLAM	151	72	79	142

SONUÇ

Dünyanın birçok yerinde kökleri tarihin derinliklerine uzanan pek çok gelenek, modern dünyanın etkilerine yenilerek kaybolmaktadır. Özellikle küreselleşme sürecinin toplumsal yapıyı hızlı bir şekilde etkilediği korunmasız yerlerde, kültürel zenginlikleri geleceğe taşımak giderek güçleşmektedir. Diğer yandan yaşanan bu sürecin farkında olan toplumların kültürel miras değerlerine daha fazla önem verdiği ve sahip çıktığı da gözlenen bir başka gerçektir.

Deve güreşi şenliklerinin Anadolu devecilik kültürünün yanı sıra Yörük toplumuna ait somut ve somut olmayan kültürel miras unsurlarının günümüze değin varlıklarını koruyabilmesinde yadsınamaz bir rolü olmuştur. Anadolu deveciliği, Türk halk kültürünün Orta Asya'da şekillenen geçmişini günümüze ve Anadolu'ya taşıyarak, kültürün zaman ötesine taşınmasına aracılık etmiştir. Anadolu devecilik kültürü geleneksel deve güreşi şenlikleri sayesinde günümüzün koşullarına yenilmeyerek sağ kalabilmiş, yaşayan bir kültürel mirastr.

Deve güreşi şenlikleri sadece deve güreşinden ibaret değildir; çok sayıda kültürel, geleneksel, sosyoekonomik unsurun bir arada görev yapmasıyla var olan bir miras kültürüdür. Esasen Anadolu devecilik kültürünün, kültürel

miras bağlamı oldukça kapsamlıdır. Çünkü deve güreşlerinin sembolik değerinin yanı sıra kültürel bakımlardan üstlendiği pek çok işlev söz konusudur. Örneğin 'deve güreşleri', 'bağlayıcı' bir kültür elemanı olarak görev yapar. Batı Anadolu'da Yörüklerin grup kimliği kazanmalarına, karakteristik yaşam tarzlarını yeniden üretmelerine ve ortak geleneklerini sürdürmelerine yardımcı olur. Deve güreşleri geleneği bu kültürü yaşatanlar için kültürel açıdan varoluşlarını kanıtlama fırsatı sağladığı gibi, kendilerini ifade edebilmeleri, açısından önemli işlevler üstlenmekte, yaşamlarını zenginleştirmektedir.

Üstlendiği çeşitli fonksiyonlara ve yarırlara karşın bu kültürel değer herhangi bir himaye ve desteğe sahip değildir. Günümüzde deve güreşleri çevresinde şekillenen çok sayıda kültürel unsurun ve bazı geleneklerin varoluşu da büyük ölçüde deve güreşlerine bağlı durumdadır. Deve güreşleri geleneğinin yaşatılmasında destek ve koruma sağlanması oldukça kritik bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü bu kültürel mirasın çeşitli bileşenleri adeta 'kültürel bir ekosistem'in parçaları gibidir. Birbirine varoluşsal olarak bağlı bu geleneksel parçalar herhangi bir desteğe ve himayeye sahip olmadıkları için korunmasız durumdadır. Bu kültürel mirasın birbiri ile ilişkili ama ilk bakışta çok önemli görünmeyen parçalarının ortadan

kalkması bu kültürel yapının geleceğini tehlikeye atacaktır.

Bugüne değin sürdürülen çalışmalarla bu miras değerini «somut olmayan kültürel miras» (SOKÜM) olarak tescillenmesi için gereken birikim ve olgunlaşma sağlanmış durumdadır. Türk Kültürü ile Anadolu'nun tarihsel ve coğrafi koşullarının ortak bir ürünü olan bu renkli mirası, dünyaya kapsamlı bir şekilde tanıtmının ve paylaşmanın zamanı gelmiştir. 17 Ekim 2003 tarihinde ise UNESCO'ya üye ülkeler tarafından 'Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi' hazırlanmıştır. Türkiye, 2006 yılında bu sözleşmeye taraf olmuştur.

Güncel olarak Türkiye'nin SOKÜM Temsili Listesi'ndeki miras sayısı henüz 14'tür. SOKÜM varlıklarının değerlendirilmesi konusunda pek çok ülke çeşitli ilerlemeler kaydetmiştir. Özellikle kültürel miras konularına özel önem veren ülkelerde belirgin ilerlemeler gözlenmektedir. Örneğin 2015 sonu itibarıyla Çin Halk Cumhuriyeti'nin UNESCO SOKÜM listesinde 37, Japonya'nın 22, Güney Kore'nin 18, İspanya'nın 15, Moğolistan'ın 13 miras unsuru yer almaktadır. Hatta Moğolistan'ın listeye giren SOKÜM değerlerinden birisi de "Deve İkna Ritüelleri"dir. Anadolu devecilik kültürü, içerdiği çeşitli uygulama örnekleri ve değerleriyle dünya mirasının ortak bir değeri olmayı fazlasıyla hak etmektedir. ■

KAYNAKÇA

- ARSLAN, H. (2001). 16. yy. Osmanlı Toplumunda yönetim, nüfus, iskân, göç ve sürgün, Kaktüs Yayınları.
- ARAS, Y. (2005). Körfeze İsmi Veren Şehir, Adramytteion-Kemer-Burhaniye'de Deve Güreşleri, Burhaniye Belediyesi Yayınları, Burhaniye/Balıkesir.
- ARMAĞAN, M. (1984). Batı Anadolu Tarihinde İlginç Olaylar, Uğur Ofset
- BEYRU, R. (2000). 19. Yüzyılda İzmir'de Yaşam, Literatür, İstanbul.
- ÇALIŞKAN, V. (2009). "Geography of a Hidden Cultural Heritage: Camel Wrestles in Western Anatolia",

The Journal of International Social Research, Volume:2, Issue:8.

- ÇALIŞKAN, V. (2012). "Bir Kültürün Zamana ve Mekâna Tutunma Aracı: Deve Güreşi Şenlikleri", F. Özden (yay.), Aşıklar, Savaşlar, Kahramanlar ve Çanakkale, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, ss.372-383.
- ÇALIŞKAN, V. (2015). "Somut Olmayan Kültürel Bir Mirasın Güncel Bir Değerlendirmesi: Anadolu Devecilik Kültürü ve Deve Güreşi Şenlikleri", Türkiye Bilimler Akademisi (TUBA) Kültür Envanteri Dergisi, Sayı:11, ss.137-166.
- ÇALIŞKAN V., (2016). A World Cultural Heritage: Anatolian Camel Dealing

Culture and Camel Wrestles, Incirliova Municipality, Ankara.

- GÖNEY, S. (1975). Büyük Menderes Bölgesi, İstanbul Üniversitesi Yayın No:1895, İstanbul.
- LEWIS, R. (2009). Osmanlıda Günlük Yaşam, Alter, Ankara.
- TAŞKIRAN, B. (2003). Sosyal, Siyasal ve Ekonomik Yönüyle Milas (1923-1960), Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- YAPUCU, O. P. (2007). Modernleşme Sürecinde Bir sancak Aydın, Kitap Yayınevi, İstanbul.